

EN'AM SÛRESİ 74-82. ÂYETLERİ İBRAHİM ALEYHİSSELAM

Eûzübillâhimineşşeytânirracîm

Bismillâhirrahmânirrahîm.

el-Hamdü lillâhi Rabbi'l-âlemîn. Ve's-salâtu ve's-selâmu alâ seyyidi'l-evvelîne ve'l-âhirîn Muhammedini'l-Mustafâ ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'd-dîn.

a. En'am Sûresi 74. Ayet-i Kerime

Hz. İbrahim a.s. ve Babası Azer

Emmâ ba'd:

Aziz ve muhterem ve sevgili kardeşlerim!

Allahu Teâlâ hazretleri Kur'ân-ı Kerîm'inde yedinci cüzde, 74. âyet-i kerîmede buyuruyor ki;

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ أزرَ اتَّخِذْ أَصْنَامًا إِلَهَةً
إِنِّي أرىكَ وَقَوْمَكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

Ve iz kâle İbrâhîmü li-ebîhi Âzere e tettehizü esnâmen âlihe innî erâke ve kavmeke fî dalâlin mübîn.¹

Sadaka'llâhü'l-azîm.

“Habibim, İbrahim *aleyhisselâm*’ın hani babası Âzer’e şöyle dediğini bir hatırlat, o gün neydi... Hani o günü bir hatırlat...”

İz kelimesi Arapça’da zamanı gösteren bir takıdır.

“Hani o gün ki...”

Kâle İbrâhîmü li-ebîhi Âzere. “İbrahim babası Âzer’e şöyle demişti;”

E tettehizü esnâmen âlihe? “Bu putları, sanemleri kendinize tanrı mı ediniyorsunuz?” *Innî erâke ve kavmeke fî dalâlin mübîn.* “Ben seni ve bunlara tapan

---

¹ 6/En’âm, 74.

kavmini açık seçik, belli beyan bir sapıklık üzere görüyorum. Siz sapıtmışsınız. Öyle şey olur mu?! Bunları mı tanrı ediniyorsunuz siz?!” dedi, İbrahim *aleyhisselam*.

“Onun o dediği zaman neydi, hatırla o zamanı...” gibi bir ifade tarzı bu. Mahmutoğlu Hoca, rahmetli, bu kelimeyi [böyle] tercüme etmiş. “Hani İbrahim şöyle demişti ya babası Âzer’e...” Babasının Âzer olduğunu söyleyenler tabii “doğrudan doğruya babası Âzer’e böyle dedi” diye bu âyetlere bakarak söylüyorlar. Fakat bazı rivayetlerde; “Bu İbrahim *aleyhisselâm*’ın babası değildir de üvey babasıdır, asıl babası Âzer değildir.” deniliyor. Put yapardı ve satardı.

b. Puta Tapmanın Mantıksızlığı

İbrahim *aleyhisselam* aynı zamanda put yapan, put imalatçısı olan babalığının veya babasının bu hâlini hoş görmüyordu, doğru bulmuyordu, aklına mantığına uygun bulmuyordu. İbrahim *aleyhisselam* açıkça;

“Siz bunları böyle yapıyorsunuz. Daha önce bir kıymetli malzeme değilken sen buna şekil veriyorsun, bu diyorsun falanca put... Birileri geliyor, onu alıyor, bir büyük salona, bir büyük mabede, yüksek bir yere koyuyor; herkes önüne eğiliyor kalkıyor... Bir şey yok ki bunda! Sen[i] de senin kavmin[i] de apaçık bir dalâlet üzerinde görüyorum. Yanlış yapıyorsunuz!” dedi. Tabii henüz kendisine peygamberlik vazifesi verilmiş değilken bunları söyledi. Bu, putların, inançlarının akla mantığa uygun olmadığını; vahdâniyetin, bir Allah’a inanmanın, *Lâ ilâhe illallah vahdehû lâ şerîke lehû* demenin mantıklı olduğunu gösteriyor.

Mantıklı olan her insan, herhangi bir bilgi kazanmamış bile olsa, herhangi bir ilâhî uyarıya mazhar olmamış bile olsa, bir vahiy gelmemiş bile olsa kendi aklıyla mantığıyla Allah’ın varlığını ve birliğini kavrayacak meziyette ve yetenektedir. Tabii her insan derken, yani insan cinsi bu

iş e kabiliyetli olarak yaratılmıştır; çünkü Allah âdemoğ luna bir akıl vermiştir, beyin vermiştir. Bu beynin pek çok meziyetleri vardır. İnsan çok akıllı bir mahluktur, aklı sayesinde bütün öbür mahluklara hükmedebilmektedir. Gücü aklı kadar yüksek olmadığı halde gücü kendisinden kat kat fazla olan mahlukları bile emri altına alabilmektedir. Filleri almaktadır, filin dişi için zavallı hayvanı tepelemektedir, zürafaları, ormanların kralı arslanı kafese koyabilmektedir, yılanları, denizaltındaki köpekbalıklarını, gemi boyundaki balina balıklarını haklayabilmektedir. İnsanoğ lunun Allah tarafından verilmiş olan çok büyük meziyetleri, kabiliyetleri, yetenekleri var. Bu meziyetlerle, yeteneklerle çevresini inceliyor. Bilgisini muhakeme edebiliyor, kafasında evirip çevirebiliyor, âlet edevât yapabiliyor. Onun için bazıları insanı tarif ederken “âlet yapabilen canlı” diye tarif ederler. Kendisine, maksadına hizmet etsin diye yardımcı olacak nice

âletler yapıyor. İlk insanlardan beri başlamış bu; “Balığı suyun içinde nasıl yakalarım?” Mızrak yapmış, taşları oymuş, “Taşları nasıl oyarım?” diye sert malzeme bulmuş, çekiç bulmuş, yontma cihazları bulmuş, geliştirmiş, harp silahları bulmuş, arabayı bulmuş, ateşi bulmuş, ateşi kendisine yardımcı olacak şekilde yakmayı söndürmeyi öğrenmiş... Birçok meziyetleri var. Bu meziyetleri dolayısıyla insanoğlu kâinâtın en büyük, en önde gelen hakikati olan Allah’ın varlığı ve birliği hakikatini kavrayacak kabiliyettedir.

c. Kendisine Peygamber Ulaşmamış Kişilerin Yaratıcısını Bulma Zorunluluğu

O bakımdan kendisine peygamberlerin insanlara bildirdiği bilgiler ulaşmamış bir insan düşünelim... Bir adada tek başına büyümüş Robinson Cruz... Gemisi batmış da, küçükken karaya çıkmış da, büyümüş de, hiçbir şeyden haberi yok, adada... O herif bile Allah’ın varlığını ve birliğini

anlamakla görevli; kulluk vazifesi Allah'ı bilmek, bulmak. Şu kâinatı yaratan Allah'ı bulmak...

“Yeri göğü ben yaratmadım. Bu çevreyi ben yaratmadım. Bu mahlukları ben yaratmadım. Ben kendimi de yaratmadım. Ben yaratılmış bir kulum. Bana bu meziyetleri kim verdi? Benim bu çevremde bu güzel şeylerle kim donattı, hazırladı? Benim yaşantımı sağlayacak bu malzemeleri kim sağladı? Kâinâtın bu dakik düzenini kim kurdu?

Her şey tıkır tıkır çalışıyor. Ayın, güneşin hareketleri belli. Bunları kim düzenledi? Mutlaka bir düzenleyici var. En basit bir insan da bunu idrak eder, ilimde en son noktaya ulaşmış alimler ve filozoflar, feylesoflar dahi, hakîmler dahi aynı şeyi kabul eder. Einstein'a “Sen dindar mısınız?” diye soruyorlar. Kâinâta ve atom âleminde muazzam bir düzen ve çok kesin bir matematik kesinliği var, çok âşikâr. Bunları sağlayan bir yüce varlığın varlığına inanmak,

dindarlık buysa ben dindarların başında-
yım!” “Ama dindarlık heykelin karşısına
geçmek, eğilmek kalkmaksa o değil!” de-
mek istiyor. Şu kâinâtın düzenini Einstein
fizikçi olarak ortaya koyuyor, matematikçi
olarak ortaya koyuyor, diyor ki; “Bir mate-
matik kesinlik var, matematiksel kesinlik
var. Katsayılar delili var, hareket delili
var... Bir şey durup dururken hareket eder
mi? Hareket ettiyse onu hareket ettiren bir
şey var. İşte o hareket ettiren Allah. Bir
şey kendi kendine olur mu? Olmaz. Oldu-
ran var. İşte o olduran Allah. Ben kendi
kendimi var etmediğime göre beni var
eden var. Beni var eden, benim babamı,
dedemi, ilk insanı var eden Allah...

İşte onun için İbrahim *aleyhisselam*
hür, serbest bir düşünce ile, yani baskısız,
geleneğin baskısında olmadan, çevrenin
alışkanlıklarının etkisinde olmadan dü-
şündü; “Seni ve kavmini çok apaçık bir sa-
pıklık üzere görüyorum. Olur mu böyle?”
dedi. “Yapıyorsun, kendin yontuyorsun,

ondan sonra geçiyorsun, tapıyorsun. Kendin yapıyorsun, kendin tapıyorsun; böyle şey olur mu? Kendin yap, kendin tapın; olur mu böyle şey?!”

“Çok açık bir [sapıklık]” diyor. *Mübîn* diyor. *Mübîn*, “âşikâr, açık seçik” demek.

“Bu sapıklığı senin de anlaman lazım. Biraz düşünürsen anlaman lazım; bu açık bir sapıklık!”

Tabii babası veya babalığı, üvey babası İbrahim *aleyhisselâm*'ın bu sözünü biliyoruz. Kulak asmadı, yolundan dönmedi. İbrahim *aleyhisselam* tabii “Bu putlar tapılacak mahluklar değildir!” diye açık olarak görüyor bu işi, çok açık. Olmaz. “Babam -üvey babam veya has babam- yapıyor, millet de geçiyor karşısına, ağlıyor, zırlıyor, kurban kesiyor, para koyuyor, önüne yemek getiriyor...”

Biz Hong Hong'a gittik, Buda heykeli- nin önünde meyveler; elmalar, muzlar, ve- saireler var. Firavun'un da mezarına

yiyecek içecek koymuşlar, kap kacak koymuşlar. Neyse o öldü de, yaşıyordu da ölmedi yine kalkıyor oralarda dolaşıp canı bir şey yemek ister diye koyuyorlar. Ama bu putu kendileri yapıyorlar; bunun midesi yok, ağzı yok, dişi yok, besbelli dış şekli insana benziyor ama içi dolu, pasif. Bunun neresine gidecek bu elma? Neresiyle ısırarak, neresiyle öğütecek? Çok kesin bir şey... O ne yerse yesin, o putu istismar eden rahipler alırlar oradan, dolaptan, ondan sonra “Çok da güzelmiş elma, tatlıymış...” hart hurt, hart hurt onları yerler. İbrahim *aleyhisselam* tabii onların açık bir sapıklık üzere olduğunu görünce çevresine bakmaya başladı:

وَكَذَلِكَ نُرَىٰ إِبْرَاهِيمَ مَلَكُوتَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَلِيَكُونَ مِنَ الْمُوقِنِينَ

*Ve kezâlike nurî İbrâhîme melekûte's-semâvâti ve'l-ardi ve li-yekûne mine'l-mûkînîn.*²

“İyice ikna olmuş, iyice kalbi imana ısınmış, yatmış, iyice şeksiz şüphesiz inanan bir insan hâline gelmesi için İbrahim *aleyhisselâm*'a göklerin ve yerin, semavâtın ve arzın muhteşem egemenliğini, bunu yönetenin kim olduğunu anlamasını işte böylece gösteriyorum/ gösterdik/gösteriyoruz.”

d. Hz. İbrahim'in a.s. Yaratıcısını Akıl ve Mantıkla Bulması

فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ رَأَى كَوْكَبًا قَالَ هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ
قَالَ لَا أُحِبُّ الْإِفْلِينَ

*Felemmâ cenne aleyhi'l-leylü reâ kevkebâ.*³

Cenâb-ı Hak İbrahim *aleyhisselâm*'a arama duygusunu verdi. Kavmi putlara,

² 6/En'âm, 75.

³ 6/En'âm, 76.

aya, güneşe tapıyorlar. İbrahim *aleyhisselam* gece olunca onların taptığı yıldızlara baktı, bir yıldız gördü.

Kâle hâzâ rabbî. “Bu mu benim rabbim?” dedi.

Gökteki yıldızlardan bir yıldıza tapıyorlardı. “Bu benim rabbim ha!” diye tercüme etmiş. Güzel. Bize benim rabbim ha, kaybolunca da bu benim rabbim ha,

Felemmâ efele kâle lâ uhibbu’l-âfilîn. Batınca “Ben böyle batan şeyleri sevmem!” demiş. Bir doğuyor, bir batıyor...

فَلَمَّا رَأَى الْقَمَرَ بَازِغًا قَالَ هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَئِن لَّمْ يَهْدِنِي رَبِّي لَأَكُونَنَّ مِنَ الْقَوْمِ الضَّالِّينَ

Felemmâ rae’l-kamere bâziğan kâle hâzâ rabbî. “Sonra ayı, kameri gördü. Ayın doğduğunu görünce; ‘Bu mu benim rabbim?! Buna rab diyorlar ha!’ dedi.” *Felemmâ efele.* “O da batınca...” *Kâle le-in lem yehdinî rabbî le-ekûnenne mine’l-kavmi’d-dâllîn.* “Bu da olmaz!” dedi.

“Bu da tabii olmaz! Ne yıldız tanrı olabilir, ne ay tanrı olabilir! Evet, beni yaratan, asıl beni var eden Mevlam beni doğru yola sevk etmezse, hakikati buldurmazsa ben de bu kavmim gibi dalâlete düşmüş insanlardan birisi olurum.” dedi. Allah’tan yardım istedi. Rabbim, yaratanım bana gerçekleri gösterebilirsin.” dedi, istedi.

فَلَمَّا رَأَى الشَّمْسَ بَازِغَةً قَالَ هَذَا رَبِّي هَذَا أَكْبَرُ
فَلَمَّا أَفَلَتْ قَالَ يَا قَوْمِ إِنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ

*Felemmâ rae’s-şemse bâziğaten hâzâ rabbî.*⁴ “Ayın arkasından güneşin doğduğu görünce; ‘Bu mu benim rabbim?!’ *Hâzâ ekber.* ‘En büyüğü de bu.’”

“Bu mu benim rabbim ha!”

Felemma efelet kâle... “O da batınca dedi ki;” *Yâ kavmi.* “Ey benim içinde yetiştiğim, yaşadığım kavmim, milletim, topluluğum...” *Innî berîun mimmâ tüşrikûn.*⁵

⁴ 6/En’âm, 77.

⁵ 6/En’âm, 78.

“Ben sizin müşrik dininden, sizin taptıklarınızdan berîyim. Ben size uymuyorum. Ben sizin bu hâlinizi kabul etmiyorum. Benim sizinle bir ilişkim yok. Ben sizin küfrünüzü, müşrikliğinizi kabul etmiyorum. Sizin şirk koştüğünüz, Allah’a ortak koştüğünüz varlıklardan da bir işim yok; ayla, güneşle, onlara da bir sevgim, bir tanrı olarak bakışım yok, ey kavmim...” dedi, söyledi.

e. Hz. İbrahim a.s. ile Kavminin Tartışması

إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ

Innî veccehtü vecchiye. “Ben yönümü Allah’a döndüm, yaradanıma döndüm.” *Lillezî fatara’s-semâvâti ve’l-arda hanîfen.*⁶ “Yeri göğü yaratan; bu ayı, güneşi, yıldızları yaratan, onların da rabbi olan Mevlâma yönümü döndüm. O’na sevgi

---

⁶ 6/En’âm, 79.

duyarak, O'na muhabbet ederek...” *Ve mâ ene mine'l-müşrikîn*. “Ben müşriklerden değilim. Bak kesin olarak diyorum; ben sizlerden değilim, kabul etmiyorum!” dedi.

وَحَاجَّهُ قَوْمُهُ قَالَ أَتُحَاجُّونِي فِي اللَّهِ وَقَدْ هَدِينِ
وَلَا أَخَافُ مَا تُشْرِكُونَ بِهِ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبِّي شَيْئًا
وَسِعَ رَبِّي كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ

Ve hâccehu kavmuhû.⁷ “Kavmi onunla bu hususta münakaşaya, hüccet getirmeye, karşı delil göstermeye giriştiler.” Bu inanmıyor ya, onların putlarına “Olmaz böyle şey ya! Ne demeye kalkıyorsunuz! Kabul etmiyorum ben bunları! Yeri göğü yaratan Mevlâ'ya aklım, gönlüm meylediyor, O'nu kabul ediyorum!” deyince kavmi onu zorlamaya, çeşitli laflar söyleyerek işte “Bu ilahlara tapma.” filan diye bas-kıya başladılar.

Kâle e tühâccûnnî fi'llâhi ve hedânî. “Mevlam bana doğru yolu göstermişken,

⁷ 6/En'âm, 80.

hakkı buldurmuşken benim karşıma dikilmiş de boyuna putlarınız için palavra deliller mi ileri sürüp duruyorsunuz? Havadan mı sıkıp duruyorsunuz karşımda, böyle bir sürü deliller sıralıyorsunuz? Rabbim bana doğruyu göstermişken öyle şey olur mu?!”

وَلَا أَخَافُ مَا تُشْرِكُونَ بِهِ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبِّي شَيْئًا
وَسِعَ رَبِّي كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ

Ve lâ ehâfu mâ tüşrikûne bihî illâ en yeşâe rabbî şey'en. “Benim sizin tapındığınız, Allah’a şirk koştüğünüz, ortak olarak düşündüğünüz bu putlarınızdan hiç korkmuyorum! *İllâ en yeşâe rabbî şey'â.* “Ama bu Rabbimin izniyle...”

“Ben öyle kuru bir efelik de yapmıyorum. Allah beni korursa korur, korumazsa sizin saptığınız gibi, başka insanların saptığı gibi ben de sapıtabilirim. Rabbim saptırmasın, yanıltmasın. Allah bana doğruyu gösterdi, ben sizin tapındıklarınızdan korkmuyorum.”

Vesia rabbî külle şey'in ilmâ. “Bu yeri göğü yaratan benim inandığım Mevlam, Rabbim her şeyi ilmiyle kuşatmıştır. Her şeye ilmi ulaşmıştır, her şeyi bilir. Her şey onun ilmi dairesinde, bilgisi altında, bilgisine göre yürümektedir.”

“Ben âciz naçiz bir kulun, Allah’a tevekkül ettim, Allah’ın ilmiyle ben sizin tanrılarınızdan da korkmam.” dedi.

İnşâallah sözü bu... Hani bir şey yaparken “Yarın, bir gün sonra gideceğim.” “İnşâallah” de; ya gidersin, ya gidemezsin, ya hasta olursun veya yolda bir mâni olur, ya arabada bir arıza çıkar, şöyle olur, böyle olur. İnşâallah, yani Allah dilerse, Allah’ın dilemesiyle...

“İnşâallah ben sizin putlarınızdan da korkmuyorum!” dedi.

“Benim Rabbim her şeyi bilir, her şey O’nun bilgisi tahtındadır.”

E felâ tetezekkerûn? “Bir bunları görüp uyanmıyor musunuz? Aklınızı başınıza

getirmiyor musunuz? Gerçekleri hatırlıyamıyor musunuz? Düşünmüyor musunuz?” dedi.

O da onlara böyle dedi, devam etti:

وَكَيْفَ أَخَافُ مَا أَشْرَكْتُمْ وَلَا تَخَافُونَ أَنَّكُمْ
أَشْرَكْتُمْ بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا فَأَيُّ
الْفَرِيقَيْنِ أَحَقُّ بِالْأَمْنِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

*Ve keyfe ehâfu mâ eşrektüm.*⁸ “Sizin tapındıklarınızdan ben niye korkayım?”

Hani İbrahim *aleyhisselam*, “Bak sen bunlara itiraz ediyorsun ama bu tanrılar sana bir çarpar, bir tane de vurur, çarpar seni!” dediler, belki onun üzerine diyor. “Tanrıları[mız]dan inkâr ettiğin için sana bir zarar gelir.” dediler. O da diyor ki; “İnşâallah gelmez. Ben yeri göğü yaratan Allah’a tâbiyim, O’na inanmışım. Allah’ın izniyle onlar hiç zarar veremez. Ben onlardan niye korkayım?”

---

⁸ 6/En’âm, 81.

Ve keyfe ehâfu mâ eşrektüm ve lâ tehâfûne enneküm eşrektüm bi'llâhi mâ lem yünezzil bihî aleyküm sultânen. “Siz Allah’a şirk koşmuşken korkmuyorsunuz da, o yeri göğü yaratan Allah’tan siz korkmuyorsunuz da ben sizin ellerinizle yaptığınız puttan niye korkayım?”

“Onları benim babam yaptı.”

Dağdan güldür güldür yuvarlayarak kütük geliyor, babam oturuyor, tak tak tak... Bu gözü, bu kaşı, bu göbeği, bu göbeğinin orta noktası, bu memesi, bu kolu, bu burunun deliği, bu gözünün [çukuru], kulağının [deliği...] yontup yontup odundan yaptıysa, taştan yaptıysa... Dağdan kağnılar taşı gıcır da gıcır, gıcır da gıcır getiriyorlar, koyuyorlar, “Tamam, şuraya indirin. Şu tezgâhın üstüne koyun. Getirin çekicimi, testimi.” Tak tak tak... Takkada tukkada, takkada tukkada... Biz biliyoruz heykeltraşların nasıl [heykel] yaptığını, herkes biliyor.

“Siz yeri göğü yaratan, asıl kâinâtın Hâlıkından korkmuyorsunuz da ben sizin taptıklarınızdan mı korkacağım?!” dedi.

Mâ lem yünezzil bihî sultânen. “Elinizde hiçbir delil, hiçbir belge yok. Siz nasıl bunları put edindiniz? Bu putları nasıl edindiniz? Siz buna deliliniz ne?”

“Hangi belgeniz var elinizde? Haklılığınızı gösteren neyiniz var? Söyleyin, neyiniz var?!”

Hiç öyle bir belgeniz, bilginiz olmadan sizi böyle şey yapmaya icbar edecek bir kuvvet olmadan niye onlara taptınız? Allah olmadan Allah’a şirk koştunuz. söz Allah’tan korkmuyorsunuz da ben de sizin putlarınızdan korkar mıyım?! Korkmam!” dedi.

فَأَيُّ الْفَرِيقَيْنِ أَحَقُّ بِالْأَمْنِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

Fe-eyyü’l-ferîkayni ehakku bi’l-emni in küntüm ta’lemûn. “Sizin yolunuz mu

benim yolum mu? Hangimizin yolu daha emniyetli, düşünsenize!”

“Ben yeri göğü yaratan Allah’a kulluk etmeyi söylüyorum, siz de ellerinizle yaptığınız putlara tapının diyorsunuz. Bir deliliniz yok. Bunların bir faydası, zararı yok. ‘Çarpar’ diyorsunuz; hiçbir şey yapamazlar! Hangi yol daha emniyetli, güvenilir?”

İn küntüm ta’lemûn. “Eğer akıl edebilseniz, düşünün bakalım, aklınız varsa hangi yol daha emniyetli?”

“Elbette benim yolum daha emniyetli!”

“Siz daha uyuklayın! Siz kâinâtı yaratan karşı geliyorsunuz, siz daha tehlikesiniz. Ben putlara karşı çıkıyorum, putların çünkü hiçbir gücü yok, içi odun veya taş, kıpırdamaz...”

الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ لَهُمُ
الْأَمْنُ وَهُمْ مُّهْتَدُونَ

Ellezîne âmenû. “O kimseler ki kâinâtı yaratan Allah’a iman etmişlerdir...” *Ve lem yelbisû îmânehüm bi-zulmin.* “Ve imanlarına da şirk katmamışlardır...”

“İmanlarına böyle bir şirk katarak zulümle imanlarını bozmamışlardır, bulaştırmamışlardır, sarmamışlardır.”

Ülâike lehümü'l-ennü. “İşte emniyetli olanlar onlardır.” *Ve hüm muhtedûn.* “Onlar hidâyete erdirilmiş insanlardır.” dedi.⁹

Böylece Allahu Teâlâ hazretlerinin delillerine kendisine ilham ettiği şeyleri çatır çatır söyledi.

وَتِلْكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَىٰ قَوْمِهِ نَرْفَعُ
دَرَجَاتٍ مِّنْ نَّشَاءٍ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ

Ve tilke huccetunâ âteynâhâ İbrâhîme alâ kavmihi. “İşte İbrahim *aleyhisselâm*’a bizim delilimiz, öğrettiğimiz belge,

---

⁹ 6/En’âm, 82.

söylesin diye vahyettiğimiz bilgiler bunlardır.” *Nerfau derecâtin men neşâ*. “Dilediğimiz kullarımızı maddî mânevî dereceler bakımından biz yükseltiriz.” *Inne rabbeke hakîmun alîm*. “Muhammed-i Mustafâ, senin Rabbin, âlemlerin Rabbi her şeyi hikmetle yapar, her şeyi sapasağlam, her şeyi bilir.”

İşte böyle oldu. İbrahim *aleyhisselâm*’ın kavmiyle konuşmasının bir bölümü bunlar. Başka âyetlerde, başka sûrelerdeki bölümlerde de İbrahim *aleyhisselâm* ile kavminin ve kavmin başında bulunan Nemrut’un çeşitli başka münakaşaları da zikrediliyor. Sadece burada zikredilen âyetler değil, başka şeyler de söyledi İbrahim *aleyhisselâm*. Allahu Teâlâ hazretleri kendisine peygamberliği verince puta tapıcıların karşısına çıkarak gerçekleri söylediği gibi Nemrut’un da karşısına çıktı. Belki de elinden kolundan yakalayıp, sürükleyip çıkarttılar; çünkü babası tehdit etti;

“Ya İbrahim! Sen bizim putlarımızdan vaz mı geçiyorsun? Bizim tanrılarımıza dil mi uzatıyorsun, karşı mı çıkıyorsun? Bu işten dön, vazgeç, yoksa bak sana çok işkence yaparız, zarar veririz. Cezalandırırım!” diye tehdit etmeye başladı. Âyetlerden biliyoruz. İbrahim *aleyhisselâm*’ın babası tehdit etmeye başladı. İbrahim *aleyhisselam* dedi ki;

“Yahu siz yanlışıyorsunuz. Ben Allah’a seni affetsin diye dua edeceğim.” dedi. “Allah seni ıslah etsin.” dedi. Ama Allah İbrahim *aleyhisselâm*’ın ona tabii isteği var, kabul etmedi. Âzer puta tapıcı babasına [duasını] kabul etmedi. O söz vermiş olduğundan dolayı münakaşa içinde; “Allah seni ıslah etsin. Rabbime söyleyeceğim seni affetmesini.” dedi, diye... Fakat tabii kabul etmedi, o putperestin nâmına affet bunu, hidâyet ver buna...” demesini kabul etmedi.

Herhalde onu yakaladılar, hükümdarın huzuruna çıkarttılar. Fakat bu böyle daha

önceden de diyordu ki; “Sizin bu putlarınızı bak hiçbir işe yaramayacağını göstermek için ben sizin bu putlarınıza bir oyun edeceğim, kastedeceğim, bunların hakkından geleceğim, bunları kıracağım!” dedi İbrahim *aleyhisselam*. Açıkça bunları söyledi; yiğitçe, mertçe... Allah’a kulluk için, gerçekleri anlatmak için “Yanlışı yaptın!” diye babalığının da karşısına çıkıyor, kavminin de karşısına çıkıyor. Çok önemli bu! Bizim çok ibret almamız lazım. Bir merasim, bir kutlama dolayısıyla herkes topluca, rahipler, ibadethanenin bekçileri, bakıcıları, görevlileri, putçuları hepsi çıkıp gitmişken İbrahim *aleyhisselam* mabede girdi, bütün putları kırdı.

O Kur’ân-ı Kerîm’de anlatılan hadiselerden İbrahim *aleyhisselâm*’ın yaptıklarından bahseder. Bütün putları kırdı. En büyük putun başına götürdü, baltayı -veya balyozu, daha neyle kırdıysa- götürdü, ona astı. Onlar merasimden döndükten sonra ibadethanelerine puthanelerine girdiler ki

bütün putlar yerlerde kırılmış, parça parça, kol bir tarafta, bacak bir tarafta, kelle bir tarafta, gövde bir tarafta... “Bizim tanrılarımıza bu tecavüzü kim yaptı? Putlarımıza kim saldırdı? Bim bu işi, menfur ve mel’un tecavüzü yaptı?!” -Kelimeleri güncel edebiyatla söylemek gerekirse-

Dediler ki;

“İbrahim diye birisi vardı, zaten ‘Bunlar yanlış, doğru değil!’ diye söylüyordu. O yapmıştır.”

“Yakalayın!”

Yakaladılar. İbrahim *aleyhisselâm*’ı buldular, getirdiler.

“Ya İbrahim! Sen mi yaptın bu tecavüzü? Bu putları kırmışsın, ortalığı berbat etmişsin!”

İbrahim *aleyhisselam* dalga geçiyor, dedi ki;

“İşte balta da onun omzunda, boynunda... Sorun bakalım, konuşursa, kızdı

mı ne yaptı onlara... Odur. ‘Edepsizler, sizi yaramazlar sizi... Çat pat küt böyle mi kırdı, ne yaptı, bilmem!’”

Dalga geçti yani. “Sorun bakalım...” dedi. “Konuşursa, sorun bakalım, belki o yapmıştır.” dedi. Onun yapmadı, ben yapmadım da demiyor, Allah onların mantıklarını çalıştırmasını sağlayacak sözler söylüyor. Onların ters düşüncelerinin yanlışlarını ortaya koymaya çalışıyor. Yani nükteli. Belki büyüğü yapmıştır, bak orada duruyor, işte bak, karşınızda yukarıda duruyor, balta -balyoz- da elinde... Halka dedi ki. Tahtaysa baltayla kesmiştir, taşsa balyozla kırmıştır.

“Balyoz da orada, işte bak, o yaptı galiba...”

“Ya İbrahim, biliyorsun, bak bu konuşmaz. ‘Konuş’ diyorsun, zorluyorsun ama bu konuşmaz.”

“E konuşmayan, kendisini savunamayan, kendisine ve size bir faydası bir zararı

olmayan bu maddelere bu putlara ne diye tapınıyorsunuz o zaman?!” dedi.

Başlarını eğdiler, gözlerini kapattılar... “Şimdi bu haklı sözün karşısında ne diyelim, ne diyelim?..” Dillerini yuttular, bir şey diyecek halleri kalmadı. Ne desinler?

Eğer put hak olsaydı İbrahim’e çarpardı; “Dokunma bana!” İbrahim yere düşerdi. Yani öyle olmaz mı? birisi birisine tecavüz etmek isterse, onun da canı, kuvveti varsa gücü kuvveti varsa hemen savunmaya geçer. Savunamadı. Savunamıyor, konuşamıyor. Veyahut da “Böyle kırık kafayla beni İbrahim düşürdü, o vurdu da ondan böyle oldum.” da diyemiyor. Rezalet, kepezelik, böyle inanç mı olur?

f. Haklı Olmak Yeterli mi? Ne Olması Gerekir?

Düşündüler; “Yahu İbrahim haklı dediler, söylemeyiz ki, doğru söylüyor bu.” dediler. Bu yiğit doğru söylüyor, yiğitçe

konuşuyor, mertçe konuşuyor, ama kabul edemeyiz.” dediler. Doğruyu söylemek yetmiyor, karşısındakini ikna etmek yetmiyor, aziz ve muhterem kardeşlerim! Dünyanın her devrinde her zaman bu böyledir.

Ne lazım?

Haklının aynı zamanda güçlü olması lazım. Güçlü olmazsan, hem haklı hem güçlü olursan doğruyu yaptırırsın. “Yap bakayım onu!” Eğriyi de yaptırmazsın. “İçme bakalım o içkiyi! Oynama o kumarı!” Kumarhaneyi kapattırır. Gücün var. Bâtılı engellersin, hakkı desteklersin, hayrı işletmek için emredersin, şerri yaptırmamak için men edersin, emr-i mâruf nehy-i münker... Emr-i mâruf nehy-i münker için kuvvet lazım, güç lazım, teşkilat lazım, gönül birliği lazım, iş birliği lazım, mutabakat lazım. Öyle olmayınca hakkı söyleyeni ezerler, eziverirler; güçlüler, çeteler, mafyalar tehdit ederler. Bu iş böyle.

Peygamber Efendimiz'i de tehdit etti, İbrahim *aleyhisselâm*'ı da tehdit etti. Önce babası başta, sonra kavmi tehdit etti. Kavmi de tehdit etti; "Bak bu ilahlar seni çarpar!" dedi. İbrahim *aleyhisselâm*'ın haklılığı anlaşıldı. Ama "haklı" diyemezler ki... Birkaç babayiğit çıksa, "İbrahim haklı yahu!" dese iş düzelecek. İbrahim *aleyhisselâm*'a Allah'ın vahyi gelmiş, gerçekleri söylüyor. Ama diyemediler.

Bizim ne yapmamız lazım?

Bizim çevremizde, bizim olduğumuz yerde birisi haklı konuştuğu zaman desteklememiz lazım.

Hamza kardeşimiz diyor ki;

"Çıktılar; karşı taraf konuştu, alkışlandı, konuştu, alkışlandı, konuştu, alkışlandı... Bizim Hafız Mustafa kardeşimiz çıktı, hukukumuzu savunmak için haklı sözleri söyledi, kimse alkışlamadı. Ben dahi alkışlayamadım."

Hamza kardeşimiz o [toplantıda...]
Halbuki bir arkadaş da dedi ki;

“Alkışlayacaktın, sen alkışlayacaktın,
sen alkışlasaydın bir iki kişi daha çıkardı...”

Böyle, çünkü otobüs şoförüne gidiyor,
“Kardeşim, sabah namazım geçiyor, abdest almam lazım, şurada bir yerde duruver de abdest alayım, namazımı kılayım.” diyor. Olur mu abi diyor, neden olmasın, tabii, baş üstüne...” diyor, arabayı kenara çekiyor. Eğer insaflı şoförse... İnsafsızsa gittiğinde kaza et diyor “Bana ne senin namazından, ben her yerde duramam, bizim programımız var, aksatamayız, vaktinde oraya ulaşmamış lazım. Biraz gidince teker bir patlıyor, hadi bakalım üç saat orada bir arıza çıkıyor, yarım gün orada o otobüsle gidemiyorsun.

Neden?

Hadi bakalım, Allah'ın ibadetini yaptırtmayıp da oraya vaktinde mi gidecektin; götürtmüyor Allah!

Ama insaflı şoför; “Peki ağabeycim, tabii, Allah kabul etsin, Allah senden razı olsun...” kenara çekince adam gidiyor, benzin istasyonundan abdest alıyor, geliyor, namaz kılıcak, bakıyor otobüsten 8-10 kişi daha gelmiş; “Cemaat yapalım.” Be mübarekler, ya bu namaz kaçsaydı “gık” demeyecektiniz, ben çıkmasaydım, söylemeseydim hiçbiriniz görünmüyordu ortada!”

İşte böyledir. Toplumda bazen bir doğruyu söyleyen öne çıkarsa doğruyu bildiği, istediği halde yapamayan mahçuplar, pırsırıklar, mıymıntılar, onlar da çıkar ortaya.

Onun için ne lazım?

Ortaya çıkmak lazım. Farzların âşikâre yapılması lazım, teşvik edilmesi lazım, söylenmesi lazım, hatta biraz zorlanması

lazım. Çocuđu namaz kılmıyorsa namaza zorlayacaksın, alışsın diye... Tabii büyüdüğü zaman ne nane yerse yesin, Allah ıslah etsin, şaşırtmasın da, ne halt ederse o zaman sorumluluk kendisinde olur. Ama sen sorumluluğun altındayken öğreteceksin.

g. Hz. İbrahim'in a.s. Nemrutla Tartışması ve Ateşte Yakılması

İbrahim *aleyhisselam* söyledi. Kendi içlerinden “haklı” dediler. Ama; “Olmaz, bu suçluyu cezalandıralım! Ne yapalım?”

“Yakın bunu cayır cayır... Tanrılarına yardım edin.”

Hangi tanrıya? Yere düşmüşlere mi? Parçalanmışlara mı?

“Tanrılarınıza yardım edin!”

Tabii dinler tarihi okunsa, bazıları diyor ki; “Bu güneş tanrısı” diyor. Güneşi oraya getiremediği için güneş tanrısının sembolünü yapmış, oraya koymuş. “Bu ay tanrısı” diyor, “Bu falanca [tanrı]” diyor...

Bunlar asıl tanrı değil de sembol olarak koyuyorum diyor. Allah ona da razı değil. Semboldü memboldü, şefaatçısı, aracısı, kiracısı, öyle şey yok. Ona da razı olmaz; Allah'a inanacak, Allah'a dayanacak, Allah'a güvenecek, Allah'a ibadet edecek. Allah başka şeyi sevmiyor. Şirk olarak cezalandırıyor.

Bazıları asıl yaratana da inanıyorlar, “Tamam, yeri göğü yaratan Allah'a inanıyoruz ama bunlar da işte onun vekili...”

Sonra İbrahim *aleyhisselâm*'ın hükümdarla da bir macerası var. Demek ki mahkum olmadan önce hükümdarın yanına da çıkarttılar. Yakacaklar ya. Nemrut, İbrahim *aleyhisselâm*'a;

“Ya sen hangi inanca çağırıyorsun? Kimdir senin tanrın?” diye sordu.

“Benim Rabbim yaratan ve öldüren, varlıkları yaratan, canlıları yaratan ve öldüren... *Yuhyî ve yumît*. Yaratıyor,

öldürüyor; şu insanları, hayvanları, canlıları...”

Dedi ki;

“Ben de yaparım bu işi!”

Nemrut diyor bunu.

“Nasıl yaparsın?”

“Getirin iki köle.” dedi.

Önüne koydular zavallı iki köleyi, ite kaka... “Şunu öldürün!” dedi, “Şu kalsın!” dedi. İbrahim *aleyhisselâm*'a döndü, dedi ki;

“Bak, işte birisini öldürdüm, birisini hayatta bıraktım.”

İyi ama mantıksız bir şey bu... Allah'ın yaratması, Allah'ın yaşatması ve öldürmesi gibi değil ki bu... Mevcut bir malzemeye zulmen emrediyor, “Şunu kesin!” diyor, “Bunu kesmeyin!” diyor. O zaman İbrahim *aleyhisselam* diyor ki;

“Benim Rabbim güneşi doğudan doğduruyor, batıdan batırtıyor. Sen gücün

yeterse batıdan doğdur, doğudan battır bakalım, tersine çalıştır! Kâinâtı böyle yönetiyor, hadi bakalım tersini yap!”

O zaman dilini yuttu, hükümdarın sesi çıkmadı. Palavra! O da tanrılık davasında, o da kutsal bir adam olduğu kanaatinde, kendisini bir mal sanıyor, matah -*meta* Arapçası, Türkçesi *matah-* sanıyor. İbrahim *aleyhisselam* onu da öyle mat etti. Çok güzel muhakemelerle kavmini de, rahipleri de, kralı da [mat etti.] O zaman Firavun rahip kral diye okuyoruz. Bir Sümerliler, Etililer, Asurlulur saçma sapan şeyler... Hem kral hem rahip hem tanrı hem karmakarışık şeyler... Biat etmediler.

“İbrahim’i ateşe atın, yakın!” dediler. Ama mâlum, Allahu Teâlâ hazretleri ateşte yaktırmadı İbrahim *aleyhisselâm*’ı, kurtardı. Nemrut’un kavmini mahvetti. Nemrut’a sinek göndermiş, “burnundan girmiş” derler; burnundan girip ısırıyor. Şimdi şiddetli ağrı oluyor, sinüzit olan yerlerinde, herhalde o ağrının şiddetinden

içerideki acının şiddetinden kafasına tokmak vurdurturmuş. ‘Güm’ diye vurunca içerideki [sinek de] biraz herhalde kafa sarsılıyor diye Allah’ın gönderdiği o mahlûk da biraz duraklıyor belki, o ağrının gümbürtünün [sarsıntısından] biraz sersemlediği için duymuyor. Öyle azap çeke çeke cehennemi boyladı.

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Kâinâtın en büyük hakikati Allah’ın varlığı ve birliğidir. Vardır, yaratmıştır, yaratıyor, rızıklandırıyor, yönetiyor, kâinâtın mülkü, egemenliği, tasarrufu, yönetimi Allah’ın. En büyük [hakikat] bu. O’nun şerîki, nazîri de yok. Ay, güneş filan değil. Maalesef insanların çoğu bu devirde hâlâ... Niye “bu devir” diyoruz?

Yirminci yüzyıl; ilim gelişmiş, ilerlemiş. Yirminci yüzyılda hâlâ güneşe tapan insanlar var; Japonlar. Hem de hükümdarlarını güneşin oğlu sanıyorlar. İşte al sana tanrı kral, rahip kral hikayesi... Tarihte

gidelim bu devirde bir çirkin örneği. Ölmedi mi bu daha önceki? Öldü.

Bu ölmeyecek mi?

Ölecek.

Ama o ölümü de bir kıvırtıyorlar. “İşte öbür tarafa gittim...” diyorlar, nasıl yorumluyorsa kendilerine göre yorumluyorlar. Aptallar.

Hindistan’da hâlâ ineği kutsal sayıp da müslümanlarla kavga edenler var; “Bizim ineğimize dokundunuz, caddeden geçerken ona ‘hoşt’ dediniz, ‘höst’ dediniz!” diye müslümanlarla kavga eden inekçiler var. Bazı yerde atçılar var, bazı yerde putçular var, bazı yerde başka şeyciler var... Herkes bir şeye tapıyor. Yanlış şeylere tapıyor. Etiketlere tapıyor. Mesela Türkiye’de de çıkarttılar; Anıtkabir’de merasim. Ne oluyor, onu merasimleştirdiler. “Kemalizm Türkiye’nin dinidir. Atatürk ekber. Atatürk ekber.” Behçet Kemal Çağlar söylüyor. *Allahu ekber*’e karşı Atatürk

ekber diyor. Putlaştırdılar. Kemalizm. “Anıtkabir Türkler’in kâbesidir.” Mahsus-tan söylüyor. Bir kötü niyetle söylüyor. Bi-risi de çıktı, dedi ki;

“Yahu bunlar yanlış. Kur’an’a uyun.”

“Deli” dediler, hapse attılar.

Haklı değil miydi?

Haklıydı ama birisi de çıkıp “haklı” di-yemedi.

Neden?

Kavim, kızgın toplum onu hazmede-medi. Doğruya “tamam” diyemedi.

Biz len kimselere sevgi duymuyor muyuz?

Duyuyoruz. Sevdik mi de ne yapıyoruz?

Hatim indiriyoruz, *Fâtiha* okuyoruz. Bizim inancımızın şekli bu.

Bu putlar nereden ıktı?

Mânevî huzurunda saygı duruřu vesa-ire...

Suud elçisi gitmiyor, diyor ki;

“Bizim inancımızda bu yoktur. Onun için ben sizin bu merasiminizi kabul edemem.”

Ama İngiliz elçisi gidiyor, çelenk koyuyor. Bir merasim türettiler. İşte böyle tüüyor... Eski kavimlerin de [inançları] böyle olmuş. Yanlış. Ama yanlışın topluca toplum “böyle yapmayalım” diyemiyor. İngiltere’de televizyonda göstermişler, büstünün Samsun’dan böyle aldıklarını... Merasim, 19 Mayıs’ta büstünü taşıdıklarını, oradan filan İngilizler gülmekten kırılmışlar. Niye oluyor ya bu?

Tamam, kahramansa kahraman, değilse değil, reisicumhursa reisicumhur. İnönü’ye niye yapmıyorsunuz, Cemal Gürsel’e niye yapmıyorsunuz? Veya Alparslan’a niye yapmıyorsunuz veya Kanûnî’ye, niye Fatih’e yapmıyorsunuz?

Bir yanlışlık var. Ama kimse yanlış da biliyor, kimse “Yahu bu yanlış, bunun

böyle olmaması lazım!” diyemiyor, demiyor.

Neden?

Korkuyor.

İbrahim *aleyhisselam* ne yapmış?

Korkmamış, hakkı söylemiş.

Muhterem kardeşlerim!

Ben âyetleri okurken daima “Kendim o devirde olsam ne yaparım?” diye soruyorum. Firavun’un sarayına gidip de “Sen tanrı manrı değilsin! Bu zulmü bırak, hizaya gel!” demek çok büyük bir iş! Musa *aleyhisselâm*’ın iyi, ulu’l-azm peygamber. Çok büyük iş, kolay değil! İbrahim *aleyhisselâm*’ın şu mücadelesi, tevhid bayrağını dalgalandırmak için kavmiyle yaptığı şu mücadele çok büyük bir mücadele, çok büyük! Yani herkes yapamaz, yapamıyor. Biz de kendi zamanımızda benzeri şeyi yapamıyoruz. Hem Kur’an’ı okuyoruz hem de yapamıyoruz. Her İslâm ülkesinde buna benzer kusurlar var. Bir adamı

putlaştırmışlar, bırakamıyor. Yahu Kadafi'nin nesi var?

Mahvetti yahu Libya'yı... Deli, çılgın adam!

Saddam'ın ne faydası var?

Irak'ı mahvetti! Bir ara CIA ajanlığı yapmış bir adam, kesin CIA ajanlığı yapmış maalesef!

Maalesef bir adam Ne hakkı var yahu bu kadar böyle saraya, bu kadar tantanaya, bu kadar saltanata, bu kadar masrafa? Nereden hak kazanıyor?

Biri "Hakkı yok!" diyemiyor. İmreniyor; "Ay şu saraya bak ya... Ağzımın suyu aktı ya... Benim de olsa..." "O doğru değil!" diyemiyor, "Hakkın yok!" diyemiyor, "Ben burada açken sen bunu yapamazsın!" diyemiyor.

h. Kur'an-ı Kerim'e Tam Uymak

Demek ki Kur'an-ı Kerim'i tam anlamıyoruz. Okuduktan sonra da hayatımıza

tam uyarlayamıyoruz, uygulayamıyoruz. Derece derece hepimiz... Ben kendimi de sıyırmıyorum bu işin içinden, derece derece hepimizde suçluluk oranı farklı olmak üzere hepimizde tembellik, hepimizde suçluluk, hepimizde uyuşukluk, hepimizde tam müslüman olamamak, İslâm'ı tam uygulayamamak durumu var.

Niye bunu söylüyorum? Sizi üzmem için mi söylüyorum?

Yok, hayır. Korktuğum için söylüyorum. Yarın Allah bunun hesabını sorarsa nasıl cevap vereceğiz?

Allah yardımcımız olsun. Allah affetsin. Allah bize lütfuyla muamele eylesin. Yapamadığımız vazifelerden dolayı suçlu duruma düşürmesin. Tâkatimizin fevkinde, üstünde büyük yük yüklemesin. Yaptığımız hataları, kusurları, günahları, tembellikleri, isyanları, gafillikleri, cahillikleri affetsin. Bizi lütfuyla keremiyle ıslah etsin. Hakkı gösterebilirsin. Hakkı görme

kabiliyeti versin. Hakka uyma kabiliyeti versin. Bâtıldan korunma kabiliyeti versin. Allah yardımcınız olsun. Çok korkuyorum. Allah âkıbetimizi hayır eylesin. Dünya ve âhirette aziz ve bahtiyar eylesin.

*Sübhâneke lâ ilme lenâ illâ mâ allem-
tenâ inneke ente'l-alîmü'l-hakîm.
Sübhâne rabbike rabbi'l-izzeti ammâ ya-
sifûn ve selâmun ale'l-mürselîn. Ve'l-
hamdü lillâhi rabbi'l-âlemîn.*

el-Fâtiha!

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

7 Safer 1419 / 03.06.1998

Avustralya

[Bütün GURBET SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

**SERVER
Kürsü**